

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

Onderwijsonderzoek en academisch docentschap

Admiraal, W.; Janssen, T.

Publication date

2009

Document Version

Final published version

Published in

Professionals over leren en laten leren

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Admiraal, W., & Janssen, T. (2009). Onderwijsonderzoek en academisch docentschap. In M. Konijn, C. Mesman, & R. Schut (Eds.), *Professionals over leren en laten leren: Samengesteld ter gelegenheid van het congres Leren en laten leren op 13 november 2009 te Amsterdam* (pp. 43-46). Centrum voor Nascholing Amsterdam.

https://www.researchgate.net/profile/Tanja_Janssen/publication/239856880_Onderwijsonderzoek_en_academisch_docentschap/links/0c9605379eb685f8b1000000/Onderwijsonderzoek-en-academisch-docentschap.pdf

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

Onderwijsonderzoek en academisch docentschap

Wilfried Admiraal en Tanja Janssen

Onderzoek, uitgevoerd door docenten, speelt in toenemende mate een rol van betekenis in de onderwijspraktijk. Daarbij kunnen voor de praktijk (school, docenten of vak) interessante thematieken worden onderzocht. Het is echter niet makkelijk een interessant thema om te zetten in een onderzoekbare probleemstelling. Ook de onderzoeksopzet en de methoden van dataverzameling vergen veel aandacht. Op welke manier kan de geformuleerde probleemstelling het beste worden onderzocht? In deze bijdrage zal worden ingegaan op de noodzaak van gedegen onderwijsonderzoek door docenten en de professionalisering van docenten die dit met zich meebrengt.

In het voortgezet onderwijs baseren veel docenten hun onderwijs op hun eigen ervaringen, hun praktijkkennis. Deze praktijkkennis is dikwijls zeer omvangrijk, maar niet altijd gegrond in theorieën, literatuur of ervaringen van hun collega's. Tevens hebben docenten weinig gelegenheid om de effecten van hun onderwijs op het leren van leerlingen systematisch te onderzoeken, en delen zij hun kennis nauwelijks met anderen. Dit betekent dat docenten over het algemeen onvoldoende zijn geïnformeerd over effectieve werkwijzen, dat zij nieuwe werkwijzen opnieuw uitvinden, en dat zij anderen ervaringen niet betrekken in hun professionele ontwikkeling.

Praktijkkennis meer baseren op literatuur

Praktijkkennis over onderwijs en leren maakt nauwelijks deel uit van de uitwisseling van wetenschappelijk onderzoekers. Deze onderzoekers presenteren opbrengsten die kunnen resulteren in nieuwe inzichten. Het is vooral gericht op het verbeteren van de eigen onderwijspraktijk. Het is toegepaste

kennis. Daarmee lijkt praktijkkennis los te bestaan van theoretische en conceptuele kaders. Het succes van vele werkwijzen en benaderingen (evenals het falen van andere) kan dikwijls worden verklaard op basis van bekende en goed vastgelegde theorieën of principes. Gegeven het beperkte budget voor onderwijsonderzoek in Nederland en de over het algemeen overbelaste scholen en docenten, verdient het aanbeveling om goed doordacht onderzoek te doen en het onderwijs te beschouwen als een handelswijze die is gebaseerd op succesvol bewezen praktijken ('evidence based').

Praktijkkennis meer baseren op empirisch bewijs

Praktijkkennis is dikwijls niet gekoppeld aan empirische bevindingen. Docenten in het voortgezet onderwijs zijn over het algemeen niet goed op de hoogte van methoden van onderwijsonderzoek. Op veel scholen worden steeds nieuwe innovaties ingevoerd, zonder dat deze systematisch geëvalueerd worden en de effecten ervan onderzocht. Onderwijsonderzoek wordt op dit moment juist vooral uitgevoerd door onderzoekers buiten de school. Bulterman-Bos (2008) geeft enkele overtuigende argumenten waarom een scheiding van onderzoek en onderwijs niet verstandig is. De belangrijkste daarvan is misschien wel dat kennis over een vaardigheid (in casu het geven en ontwerpen van onderwijs), zonder de beheersing van de vaardigheid zelf, leeg is, niet ter zake doende. En het omgekeerde geldt ook, de vaardigheid kunnen tonen, zonder grondige kennis te hebben van de theoretische basis en empirische bewijzen, is niet effectief en efficiënt. Zoals Bosker (2008) in de discussie rond *evidence-based* onderwijs in Pedagogische Studiën terecht opmerkt: "We kunnen niet volhouden dat onderwijzen alleen een kunst is en geen kunde (p. 51)."

Kennis meer delen

Docentschap wordt opgevat als een geïsoleerde beroepsuitoefening. Docenten werken als 'eigen baas in de klas', verantwoordelijkheid dragend voor hun eigen leerlingen en onderwijs. Een van de gevolgen hiervan is dat er zelden een idee is waarom bepaalde strategieën, methoden, benaderingen of werkwijzen goed werken in een bepaalde context, maar niet in een andere. Docenten die wel in staat zijn en gemotiveerd zijn om hun kennis en ervaringen te delen met collega's, versterken een cultuur van leren en professionaliseren in een school (Hodkinson & Hodkinson, 2003). Leren met en door anderen is echter niet alleen heilzaam voor de schoolcultuur, maar ook voor de ontwikkeling van individuele docenten.

Hierdoor leren zij te denken en te handelen vanuit verschillende perspectieven, en toetsen hun kennis en handelswijze aan die van vergelijkbare anderen.

Academisch docentschap

Ofschoon aantrekkelijk voor slechts een klein deel van de schooldocenten, betreft het academisch docentschap een type onderwijsonderzoek door docenten dat is gegrond in theorieën en literatuur over onderwijs en leren. Tevens stellen zij zich open voor kritiek van collega's en *peer review*. Een dergelijke opvatting over onderwijsonderzoek wordt niet alleen ingegeven door het belang dat wij hechten aan *evidence-based* handelen door docenten, maar sluit ook aan bij recente ideeën omtrent onderwijs en onderwijsonderzoek als klinische praktijk, waarin de groep van onderwijsonderzoekers bestaat uit docenten, net zoals medische onderzoekers doktoren zijn (Bulterman-Bos, 2008). Juist in de opleiding en de verdere professionalisering van leerkrachten zou ruim aandacht besteed moeten worden aan een goede inleiding in de onderwijskundige kennisbasis, het ontwikkelen van een academische, reflectieve houding ten aanzien van het eigen handelen, en methoden van onderwijsonderzoek. Met als resultaat dat leerkrachten als echte professionals hun werk kunnen doen en met een gedegen kennis over wat er waarom voor welke leerlingen werkt in het onderwijs.

Onderzoek kan motor zijn van onderwijsvernieuwing

Ervaringen opgedaan op enkele Academische opleidingsscholen, waar docenten onderzoek doen naar de eigen onderwijspraktijk, lijken erop te wijzen dat onderzoek doen tot onderwijsvernieuwingen kan leiden. Dit is zeker het geval wanneer onderzoeksdocenten in teams samenwerken aan hetzelfde onderzoek en de schoolleiding het onderzoek ondersteunt (Moens & Snoek, 2008). Gestreefd wordt naar het permanent samen delen, onderzoeken en verbeteren van de praktijk, om zo het onderwijs aan de leerlingen te verbeteren.

Een docent uit een Academische school formuleerde zijn leeropbrengst van een jaar onderzoek zo:

“Een hele hoop [heb ik geleerd]! Ik heb inzicht gekregen in het opzetten van een onderzoek, hoe je een onderzoeksmethode kiest. Ik heb ook meer inzicht gekregen in het functioneren van organisaties, welke krachten daarin wer-

ken. Daar hebben we in de onderzoeksgroep samen naar gekeken. Nu heb ik meer inzicht in hoe bijvoorbeeld onze school als organisatie werkt. Mijn blik is breder geworden. Door te horen over de onderzoeken die de anderen doen, treed ik meer buiten mijn eigen lessen, nog meer dan ik al deed. Ik kijk ook meer door de leerjaren heen.”

Literatuur

- Bosker, R. J. (2008). Naar meer evidence based onderwijs! *Pedagogische Studiën*, 85, 49-51.
- Bulterman-Bos, J. A. (2008). Clinical study: A pursuit of responsibility as the basis of education research. *Educational Researcher*, 37, 439-445.
- Hodkinson, P. & Hodkinson, H. (2003). Individuals, communities of practice and the policy context: school teachers' learning in their workplace. *Studies in Continuing Education*, 25, 3-21.
- Moens, E., & Snoek, M. (2008). Je moet bereid zijn jezelf op scherp te zetten”: De bijdrage van de academische opleidingsschool aan een professionele leergemeenschap. Gedownload van www.kenniscentrumonderwijsopvoeding.hva.nl/content/kenniscentrum/lereneninnoveren/publicaties/, op 22 augustus 2009.